

Stockholm 2023-03-31

Folkbildningsrådet

Ideell kulturallians yttrande över *Förslag: Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden*

Inledning

Ideell kulturallians har beretts möjlighet att inkomma med remissvar angående *Förslag: Statsbidrag till verksamhet i studieförbunden*.

Ideell kulturallians är en samarbetsorganisation för den ideella sektorns riksorganisationer på kulturområdet. Våra medlemmar är ABF, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), Ax – Kulturorganisationer i samverkan, Bilda, Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker, Folkrörelsernas konstfrämjande, Studieförbundet Ibn Rushd, MAIS, Medborgarskolan, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet (NBV), Riksförbundet Sveriges konstföreningar, Riksteatern, Riksskådebanan, Sensus studieförbund, SIOS – etniska organisationer i Sverige, Studieförbunden, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges Hembygdsförbund och Våra gårdar.

Ideell kulturallians synpunkter

Ideell kulturallians välkomnar förslaget att folkbildningens kvaliteter ska ligga till grund för bedömning av fördelning av statsbidragen, och ser värdet av att lyfta fram och analysera dessa kvaliteter. Vi vet att folkbildningen idag bedriver en omfattande verksamhet med låga trösklar, något som skapar möjlighet till delaktighet i kulturlivet över hela landet. Därför hoppas vi att denna rika och tillgängliga verksamhet ges rätt förutsättningar att fortgå även inom det nya fördelningssystemet.

Ideell kulturallians har aktuell kunskap om studieförbundens betydande roll för kulturlivet. Med stöd av Postkodstiftelsen har vi under våren 2023 gjort en utlysning där lokala kulturföreningar bjudits in att söka projektstöd för att pröva nya arbetssätt eller utveckla befintlig verksamhet i det nya läget efter pandemin. Totalt kommer vi fördela 8 miljoner kronor till omkring 200 lokala projekt över hela landet. Vi kan nu summera antalet sökande:

av 745 projektansökningar kommer 255 från lokalföreningar som är medlemmar i eller samarbetar med något av studieförbunden. Att över en tredjedel av de sökande har en koppling till folkbildningen säger något om den viktiga roll som studieförbunden spelar för det lokala kulturlivet runt om i landet.

Nedan följer våra synpunkter på förslaget rubrik för rubrik.

2 Verksamhetens kvaliteter

Ideell kulturallians ställer sig bakom de kvaliteter som lyfts fram; bildning, demokrati och delaktighet, utbildning, civilsamhälle och kulturliv.

Bildning

Även för det ideella för kulturlivet är den fria och frivilliga grunden i folkbildningens verksamhet viktig. Folkbildningen skapar ett öppet frirum för nyfikenhet, lärande och undersökningar som stimulerar kreativa processer. Många gånger kan studiecirkeln höra samman med kulturprogram, när exempelvis en grupp samlas kring studier av ett ämne som sedan utvecklas till en teaterföreställning, eller liknande.

Demokrati och delaktighet

Det inkluderande arbetssättet är en viktig kvalitet hos folkbildningen. Det handlar inte bara om bredd. För att lyckas med ambitionen att bedriva en verksamhet där alla känner sig välkomna, är det viktigt att studieförbunden fortsätter att ge plats åt specialintressen, fördjupning, folklig kultur, spetskultur, subkultur, udda ämnen, etcetera

Civilsamhälle

Uppgiften att stödja föreningslivet är viktigt också för kulturlivets utveckling, inte minst för unga eller nybildade grupper. Många gånger kan även mera informella och anspråkslösa stöd vara avgörande för att en mindre rutinerad förening ska kunna ta steget och organisera kulturhändelser, etablera sig och nå ut i sitt lokalsamhälle. Det kan handla om hjälp att sprida information, tips och rådgivning, replokaler, verkstäder, studiematerial eller kontaktnät som ger utväxling i form av nya och spännande kulturprogram.

Kulturliv

Vi ställer oss bakom beskrivningen av folkbildningen som en kulturarena för hela Sverige. Studieförbunden är viktiga arrangörer av kulturprogram och är en drivande ideell kraft svenskt kulturliv. Studieförbunden har traditionellt också en stor öppenhet mot lokala initiativ från föreningslivet. Studieförbundens stöd kan utgöra själva ryggraden i kulturprogram genom att bidra med ledare, lokaler eller utrustning.

Under rubriken Kulturliv används dock några problematiska begrepp, som skulle behöva definieras tydligare eller bytas ut.

Begreppet "amatör" har trots sin vackra ursprungsbetydelse från franskan ("en som älskar") fått en nedsättande klang genom sin koppling till "amatörmässig", i motsättning till någon som är "proffsig". Men vi uppfattar att Folkbildningsrådet med begreppet "amatörer" syftar på personer som ägnar sig åt en verksamhet av eget intresse utan att ha den som yrke – det

vill säga ideella utövare eller ideellt organiserad kultur – men att det inte är menat som något nedsättande.

Även begreppet ”professionell” är laddat. KLYS som organiserar konstnärligt yrkesverksamma, har valt att använda begreppet ”yrkesverksamma kulturskapare”, och därför rekommenderar vi att Folkbildningsrådet gör samma sak.

Ideell kulturallians föreslår att följande begrepp byts ut under rubriken Kulturliv:

I tredje stycket:

- Ersätt ”amatörkulturen” med ”det ideellt organiserade kulturlivet”.

I fjärde stycket:

- Ersätt ”professionella” med ”yrkesverksamma kulturskapare”.
- Ersätt ”amatörer” med ”ideella utövare”
- Ersätt ”kulturarbetare och professionella konstnärer” med ”yrkesverksamma kulturskapare”

4 Verksamhetsvillkor

4.1 Ansvar för verksamheten och statsbidragets användning

Vi har redan konstaterat att studieförbunden är en viktig aktör och samarbetspart i det ideella kulturlivet. Självklart ska statsbidrag inte hanteras felaktigt, men konsekvenserna av de skärpta villkor som föreslås måste analyseras noga. Byråkratiska rutiner måste utformas för att vara ett smidigt verktyg för verksamhetsutveckling för att stärka folkbildningen.

4.2 Verksamhetsformer

Studiecirkel i kursform

De villkor för målgrupp och ämnen som anges för ”Studiecirkel i kursform” innebär i praktiken att kurser inom kultur inte ryms inom verksamhetsformen.

Ideell kulturallians avstyrker förslaget att begränsa vilka ämnen och målgrupper som ska omfattas för att verksamhetsformen ska få del av folkbildningens generella statsbidrag.

Kulturprogram

Det första stycket under rubriken Kulturprogram listar exempel på olika kulturuttryck. Det finns en risk att listan får en normerande funktion av vad ett kulturprogram är och kan vara. Folkbildningen har tidigare ofta gett utrymme för nya former av kultur, och denna öppna hållning bör också speglas i riktlinjerna för framtiden.

Vi föreslår att stycket formuleras om så att det blir mer öppet och inkluderande för olika kulturuttryck och kulturformer.

Vissa kulturprogram kan behöva genomföras på platser som inte är öppna för alla, för att nå människor som inte har möjlighet att komma till öppna mötesplatser för kultur.

Vi föreslår att villkoret att ett kulturprogram ska vara publikt och därmed öppet för alla stryks.

5 Systematiskt kvalitetsarbete och kontroll

I avsnittet om systematiskt kvalitetsarbete och kontroll poängteras gång på gång att det handlar om att identifiera fel och brister. Vi skulle önska att avsnittet i högre grad lyfte fram hur studieförbundens verksamheter genom kvalitetsarbetet ska utvecklas mot mål och kvalitet.

Från vårt perspektiv är det svårt att bedöma hur omfattande det systematiska arbetet med kvalitet och kontroll är tänkt att vara, men vi hoppas att det inte är alltför resurskrävande och växer till orimliga proportioner så att verksamhetens innehåll blir lidande.

6 Fördelning av statsbidrag

Det är viktigt att de som ingår i bedömarpanelen har kompetens inom kulturområdet. Här vill vi skicka med en kommentar kring bedömning av kvaliteten ”kulturliv”, något som kommer att bli en del i analysen av studieförbundens resultat och bedömningen inför fördelning av statsbidrag.

Å ena sidan menar vi att det är bra att lyfta och bedöma folkbildningens kvaliteter som definieras ovan. Det är en kontinuerlig diskussion som bör föras och som kan hjälpa oss att få syn på de värden som folkbildningens verksamhet bidrar till i kulturlivet och samhällsutvecklingen.

Å andra sidan vill vi påpeka att arbetet med att bedöma måluppfyllelse av kvaliteter i ”kulturliv” inom folkbildningen inte är en enkel uppgift. Det beror på att det aldrig finns garantier eller säkra resultat i arbetet med kultur. I kulturell verksamhet undersöks och utvecklas idéer utan att någon på förhand kan lova att det blir ett bra resultat. Det är ett område där det måste finnas utrymme för både hög kvalitet och misslyckande, sida vid sida. Många gånger provas något i all enkelhet i mindre skala i mer anspråkslösa sammanhang, för att sedan utvecklas, fördjupas och få fantastiska resultat i ett helt annat sammanhang långt senare. Här spelar studieförbunden en viktig roll som en arena för kultur där det ännu oprövade och ännu inte utvecklade kan få chansen. Vi hoppas att studieförbunden även inom det nya systemet får utrymme att bedriva öppna och modiga kulturverksamheter som inte hämmas av styrning och kontroll.

Anna Livion Ingvarsson
verksamhetschef Ideell kulturallians